

Народна лялька подільська. Інструкційні картки. 5-6 кл

Пропонований посібник, автором якого є відома майстриня, членкиня Національної спілки майстрів народного мистецтва України, учитель-методист А. Ф. Шушкевич, містить матеріал, що відповідає чинній програмі з трудового навчання для загальноосвітніх навчальних закладів. Формат посібника — альбом із роз'ємними листками, які зручно використовувати на уроках як роздатковий матеріал для самостійної роботи учнів. Інструкційні картки містять короткий покроковий опис роботи, що дозволить кожному виготовити свою власну ляльку, дотримуючись народних традицій. Для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів, вихователів дошкільних закладів, усіх зацікавлених осіб.

А. Ф. Шушкевич

НАРОДНА ЛЯЛЬКА

ПОДІЛЬСЬКА

Інструкційні картки

5-6 класи

Тернопіль
Навчальна книга — Богдан

УДК 745
ББК 85.125
Ш 98

- Шушкевич А. Ф.**
Ш 98 Народна лялька подільська : інструкційні картки : 5-6 кл. / А. Ф. Шушкевич. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2023. — 8 с. : вкл.

ISBN 978-966-10-7329-5

Пропонований посібник, автором якого є відома майстриня, членкиня Національної спілки майстрів народного мистецтва України, учитель-методист А. Ф. Шушкевич, містить матеріал, що відповідає чинній програмі з трудового навчання для загальноосвітніх навчальних закладів.

Формат посібника — альбом із роз'ємними листками, які зручно використовувати на уроках як роздатковий матеріал для самостійної роботи учнів. Інструкційні картки містять короткий покроковий опис роботи, що дозволить кожному виготовити свою власну ляльку, дотримуючись народних традицій.

Для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів, вихователів дошкільних закладів, усіх зацікавлених осіб.

УДК 745
ББК 85.125

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-7329-5

© Шушкевич А.Ф., 2019
© Навчальна книга — Богдан, 2023

Поділля — історико-географічна область України, розташована між Південним Бугом і Дністром. Тут, як і по всій Україні, були поширені шиті й вузлові ляльки, виготовлені власноруч. Робили їх переважно жінки й передавали свої знання та вміння дітям і онукам. Отож, традиційна лялька є елементом народного фольклору, символом неперервного зв'язку між поколіннями.

Українські народні ляльки за призначенням поділялися на ігрові, обрядові та ляльки-обереги. Ігрові ляльки забавляли й розвивали малюків: на їхніх образах діти засвоювали соціальні ролі у суспільстві, стереотипи сімейних стосунків. Іграшку виготовляли здебільшого нашвидкуруч, використовуючи матеріали, що були в розпорядженні господині. Саме тому цей маленький витвір становив невід'ємну частину середовища, гармонійно відображаючи матеріальну та духовну культуру народу, смаки та уподобання людини, яка його створила.

У багатьох селах Поділля літні жінки й досі зберігають знання про способи виготовлення традиційної народної ляльки з тканини, ниток і різних природних матеріалів. Характерно, що подільські ляльки не мали на обличчі зображення хреста чи переплетення ниток у вигляді квадрата, ромба. Лице було чисте або на ньому вишивали чи малювали очі й губи.

У пам'яті подолянок назавжди закарбувались неповторні дитячі ігри з ляльками, виготовленими самостійно або вмілими руками їхніх матерів та бабусь. На жаль, люди похилого віку — хранителі народних традицій і ремесел — відходять у вічність, і все менше залишається можливостей знайти автентичну ляльку. Отож, необхідно записувати цікаві розповіді своїх односельців, родичів, бабусь, сусідок, збирати етнографічний матеріал, аби зберегти народну подільську ляльку для майбутніх поколінь.

Приклад запису результатів польових етнографічних досліджень автентичної народної ляльки

*Прізвище, ім'я, по батькові інформанта
(так називають людину, розповідь якої записуєте)*

Дата і місце народження

Дівоче прізвище (якщо жінка)

Місце побутування ляльки; місце, де мешкав інформант

Прізвище, ім'я та рік народження людини, яка навчила інформанта виготовляти ляльку

Як гралися з цією лялькою

Тоді це буде етнографічний збір, що матиме основу і посилання на джерело.

Мистецтво виготовлення ляльки поширене в усьому світі. У багатьох містах відбуваються тематичні виставки ляльок, конкурси, фестивалі, демонструються колекції авторської ляльки різної тематики. Виходять з друку журнали та каталоги авторської та етнографічної ляльки.

Чого можна навчитися, виготовляючи народні ляльки? Багато чого, на що не вистачає часу, коли шукаєш себе у творчості і хочеться спробувати все: бісероплетіння, вишивку, ткацтво... Лялька — не ілюзія, а втілена в матеріалі реальна річ, іноді — твір мистецтва. Традиційна лялька втілює у собі пам'ять про культуру народу набагато яскравіше, ширше і глибше, ніж будь-яка інша іграшка.

Специфічні особливості народної іграшки: мінімум матеріальних затрат і фізичних зусиль на виготовлення, традиційність, узагальненість образів, лаконічність і компактність форм, ощадливість декору, достовірність, виразність форми та конструкції, духовна наповненість.

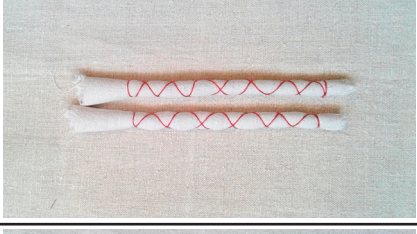
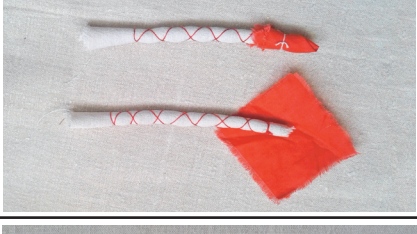
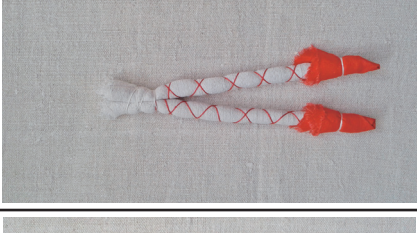

Традиційну ляльку виготовляють у такий спосіб: беруть клапоть білої тканини (можна хустку), вкладають у нього ганчір'яні клаптики і зав'язують вузликом. Виходить голова — основна й об'ємна частина багатьох ляльок такого типу. У традиційної ляльки деталі обличчя не зображували. З давніх часів у культурах різних народів вважалося, що через очі ляльки може вселитися душа людини. Тулуб виготовляють зі скрутки тканини чи кукурудзяного качана, ручки та ніжки — з патичків або скрученої джгутиком тканини. Важливо правильно визначити пропорції — співвідношення величин голови, тулуба, довжини ручок та ніжок. Далі працюють над одягом, який може бути намотаний чи пошитий. На голову прикріплюють волосся із лляного чи конопляного волокна, ниток або добирають головний убір. Це може бути хустка, зав'язана в різний спосіб, очіпок, вінок зі стрічками. Головні убори створюють особливий характер та настрій, і українські жінки завжди надавали їм великого значення. Можна пошити і оздобити одяг для ляльки у традиціях українського національного строю.

Домашні обереги... Що означають ці слова? Це те, що оточує нас із дитинства, до чого ми звикли. Вишитий рушник та вишита сорочка, ікона на покуті та хліб на столі, вінок часнику та лялька-мотанка — все це наші обереги, історія нашого народу. Народна лялька без перебільшення є унікальним явищем традиційної культури українців.

ІНСТРУКЦІЙНА КАРТКА

Лялька Розумниця

Матеріали: тканина для голівки (30х30 см), щільна тканина для ніжок і ручок (20х15 см), міцні нитки, горіх, вата, льняна пакля, різні кольорові клаптики тканини для одягу, стрічки.

<i>Технологічна операція</i>	<i>Зображення операції</i>
1. Голова ляльки. Покласти в центр шматка тканини розміром 30х30 см горіх і трошки вати.	
2. Обмотати тканиною горіх і сформувати голівку так, щоб на обличчі не було складок.	
3. Ніжки для ляльки — обмотана нитками скрутка тканини довжиною 20 см.	
4. Взуття — примотаний квадрат тканини розміром 7х7 см.	
5. Зв'язати ніжки до купи.	
6. Примотати голівку до ніжок, утворюючи тулуб ляльки.	

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі,
придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ